

De preek van de leek

Magriet van der Linden

15 november 2009

PREEK

Julie begrijpen na lezing van Lucas 19, de intocht van Jezus in Jeruzalem, misschien ook de medley van Sinterklaasliedjes die de organist aan het begin van deze dienst speelde.

Bij de samenstelling van de orde van de dienst was er nog even sprake van dat we niet een opwekkende psalm zouden zingen, maar: 'Zie ginds komt de stoomboot', of: 'Daar wordt aan de deur geklopt.' Maar ik zal het maar bekennen: ik durfde dat niet aan. Ik durfde niet, omdat ik vond dat het niet gepast zou zijn. Hier. In een kerk, waar mensen samenkomen om de aanwezigheid van God, of het goddelijke, te zoeken.

Ik ben daarin erfelijk belast.

Ik ben opgegroeid in de traditie van de Nederlands Hervormde Kerk, in een gereformeerde bondsgezin. De intocht in Jeruzalem -werd voor Pasen gelezen. Pasen, de viering van het lijden van Christus, en zijn herrijzenis uit de dood, na drie dagen, het was niet mijn favoriete feest. Het lijden, na smerig verraad, de kruisiging en de sterfscène, vrolijk was het allemaal niet. Liever vierde ik het kerstfeest. De geboorte van Christus in een stal in Bethlehem, met os en ezel, herders en wijzen uit het oosten. Maar ons werd ook geleerd dat Kerst en Pasen alles met elkaar te maken hadden. Met de geboorte van Christus, werd immers De Grote Belofte gedaan: de komst van een Messias, De Messias, die in zijn dood verlossing voor ons allemaal betekende. Zonder dood geen leven. De betekenis van de dood van Christus, was het Leidmotief. In ons gezin, daarbuiten, op de lagere school, de reformatorische middelbare school, in de kerk, tijdens catechisatie, op jeugdvereniging Jonathan, op „_ jeugdvereniging Samuel, in de boeken die we lazen, en niet die van Maarten 't Hart of Jan Wolkers, in het Reformatorisch Dagblad, de krant waarop we een abonnement hadden. Alles was doordrenkt van de betekenis van de dood van Christus voor ons, gelovigen. Ernstig doordrenkt. Met God en het geloof moest je vooral niet spotten. Dat deed je niet. En het werd door de gelovigen ook niet getolereerd. Angst voor represailles, een straf, die ook nog eens van boven kon komen, maakten, dat ik, wij, als kinderen en gelovige jongvolwassenen ook niet spotten. Hoewel ook de meest onschuldige grappen al snel werden Q gerangschikt onder het kopje 'spotten'. Na catechisatie stiekem de kerk in, de kansel beklimmen en daar galmend een onzichtbaar gehoor toespreken, werd door de echte dominee al snel afgedaan als 'spotten', en de waarschuwing dat onze ouders daar beslist van zouden horen en er verdrietig van zouden worden. En zij niet alleen.

Kortom: dat ik hier sta, is ook nogal wat. Maar een Sinterklaasliedje zingen? Terwijl: met het zingen ervan heb ik in ieder geval geen spottend doel. Het probleem is dat het wel als zodanig kan worden ervaren. En dat is pas zonde.

Sinterklaas en Christus hebben nogal wat met elkaar gemeen. De latere bisschop van Myra verrichtte als jongetje, als kleine Nicolaas al wonderen. Zo kon hij direct na de geboorte rechtop in zijn badje staan, de handen ten hemel geheven, alsof hij God dankte voor het mirakel van zijn geboorte en wou hij op de vastendagen, woensdag en vrijdag, niet van moeders borst drinken. Het was al snel duidelijk dat Nicolaas zijn leven aan de dienst van God zou gaan wijden. De moeder van Nicolaas kon geen kinderen krijgen, en kreeg uiteindelijk een kind in ruil voor de belofte dat het in dienst van God zou treden. Nicolaas begreep zelf al snel dat hij een hogere taak te vervullen had.

De preek van de leek

Hij zou een goede leerling zijn geweest, hij ging met regelmaat naar de kerk - denk aan de 12-jarige Jezus in de Tempel- en was - waar nodig behulpzaam.

Gedurende zijn leven zou Nicolaas vele malen de bevolking tegen demonen hebben beschermd, maar ook na zijn dood zou hij verder voor zijn mensen hebben gezorgd. Kenmerkend voor Nicolaas was zijn naastenliefde. Hij redde de drie dochters van een arme Edelman van de dreiging van prostitutie door hen een bruidsschat te geven. Drie jongetjes die door een herbergier waren vermoord, in stukken gesneden en in een ton met pekels gestopt, werden door Nicolaas tot leven gewekt, daarna bekeert hij ook nog de herbergier en zijn vrouw. Nicolaas vermenigvuldigt zakken graan, die per schip de haven van Myra aandoen. Hierdoor wordt een hongersnood vermeden. Onnodig om te zeggen dat deze legende doet denken aan de wonderbare vermenigvuldiging van brood en vis door Jezus.

De overeenkomsten zijn duidelijk: beiden, Jezus en Nicolaas, zijn voorbestemd tot een Hoger Doel. Het is al duidelijk door de manier waarop ze op de wereld raakten. De moeder van Nicolaas werd wonderlijk genoeg zwanger, Maria, de moeder van Jezus ook. De moeders wisten beiden van de voorbestemming van hun zonen, die in hun leven letterlijk en figuurlijk mensen tot leven wekten en anderen tot naastenliefde maanden. Tot op de dag van vandaag vieren wij de komst van St. Nicolaas, vanaf de intocht zoals gisteren in Schiedam en vandaag in Amsterdam tot het heerlijke avondje, de verjaardag van Sinterklaas op 5, maar eigenlijk zes December. De adventsweken, luiden in de christelijke traditie de viering van de geboorte van Christus in, dat op 25 december EN meteen maar ook op 26 december wordt gevierd.

Beide figuren roepen wisselende gevoelens op. Sinterklaas is voor kinderen ook iemand voor wie je een beetje bang bent, omdat hij in een groot boek bijhoudt of je zoet bent geweest het afgelopen jaar. Alles wat je doet of juist niet doet, of wat je denkt, weet hij en schrijft hij op. Het moment dat Sinterklaas in het klaslokaal verschijnt, met dat boek onder de arm, het opent en je naam roept..geen fijn moment. Wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is, de roe. En wie het helemaal bont heeft gemaakt, loopt het risico in een zak te belanden en meegenomen te worden naar Spanje. Raar verhaal he? Door sommigen zelfs wel eens gekarakteriseerd als je reinste terreur. Kinderen die doodsbenuwd achter de bank doken door een luide roffel op de deur, of werden bedreigd met een enkeltje in een zak naar Spanje.

Op deze manier wordt er door miljoenen mensen ook over God, en met hem Christus, gedacht. Een figuur die alles ziet en alles hoort, en deze indrukken bewaart voor een later moment, om dan de balans van een leven op te maken, en die tegelijk de mogelijkheid heeft om tussentijds in het leven van mensen en in de wereld in te grijpen. En» dat ook volop doet.

Het gekke is: waar kinderen al vrij snel -als het goed is dan- doorkrijgen dat Sinterklaas niet bestaat, het geloof in God, een persoonlijke God, die zich direct met de wereld en de mensheid bezighoudt, steeds bepalender en dwingender kan worden. Je kan denken dat dat redelijk ongevaarlijk is, maar dat is het helaas niet. Ieder rotsvast geloof in God in die feitelijke zin, of Allah, of Jahweh, ook door mensen die zeggen zeker te weten dat God niet bestaat, of dat welke God dan ook een verschrikkelijk iemand is, die houding leidt niet zelden tot intolerantie en uitsluiting.

Met het grootste gemak oordelen gelovigen wereldwijd dat ze God aan hun kant hebben, en dat zij zeker weten wat God wel of niet allemaal goed vindt, en hoe God een en ander in de Bijbel echt heeft bedoeld. Er zijn gelovigen die zeker weten dat vrouwen niet actief lid mogen worden van een politieke partij, dat praktiserende homo's zondigen en als zodanig geen plek kunnen hebben binnen de kerk, laat staan het Koninkrijk van God, God of Allah heeft volgens sommige gelovigen opdracht gegeven een oorlog te beginnen, andere gelovigen geloven weer dat God

De preek van de leek

of Allah opdracht heeft gegeven daartegen ook een oorlog te beginnen, God zou een bedoeling hebben met een tsunami, een hongersnood, de orkaan Katrina, God bestuurt en bestiert alles in de wereld, ook stoplichten, God wil niet dat gelovigen zich verzekeren, of inenten tegen polio, of de Mexicaanse griep, als God niet wil dat je ziek wordt, dan gebeurt het niet, gelukkig heeft God of Allah wel aids bedacht. Geen enkele moeite voor iemand die de wereld in zes dagen heeft geschapen en na een dag rust een wandelingetje met Adam en Eva in de Tuin van Eden maakte. De omroep van de tv-presentator die het Scheppingsverhaal zelf anders duidde, kon rekenen op opzeggingen, maar stelde zonder problemen een andere tv-presentator op non-actief omdat hij in een homogereleerd tijdschrift stond. Zo had God het niet gewild immers.

Het is eigenlijk verbazingwekkend dat het geloof in Sinterklaas evolueert met het volwassen worden, maar dat het geloof in die persoonlijke God ergens in ontwikkeling blijft steken. Juist in de bijbel valt te lezen hoe de beperktheid in het denken over God en het geloof, en de daaruit vloeiende regels stagnatie betekent. Van Jezus, de Messias, werd zelfs gezegd dat hij een valse profeet moest zijn, omdat hij spotte met de tot dan toe geldende joodse wetten en regels. Zelfs de discipelen moesten er soms aan wennen: aren plukken op de sabbat? Dat was toch niet wat God wilde en had geboden? En waarom besteedde Jezus überhaupt aandacht aan een gek, en een hoer? Met deze controversiële figuur deden de discipelen intocht in Jeruzalem. Vanuit het stadje Bethanie, een plaats opzettelijk buiten het zicht van de tempel, waar zieken en leprapatiënten waren ondergebracht. Volgens de voorschriften op een bepaald aantal honderd-en-nog-wat meters afstand van de tempel, omdat daar geen onreine mensen mochten komen. Daar heb je het weer. Veelzeggend dat Jezus vaak in dit stadje verbleef, hij was dan te gast bij ene Simon de Melaatse. Vanuit het lepradorp trekt Jezus bij de intocht meteen naar het heilige huisje: de tempel. Daar wordt onder het toezicht van priesters en schriftgeleerden gehandeld en gewoekerd. Een eigentijdse graaicultuur, een rovershol zegt Jezus zelf, waar letterlijk geen plaats was voor mensen die 'anders' waren. Melaatsen, eunuchs, homo's, vrouwen, moslims, vrouwen met een hoofddoek, vul maar in? Jezus maakt een einde aan die situatie. Zeer tegen de zin van priesters, schriftgeleerden, en alles met een beetje functie. Maar Jezus heeft er maling aan. Hij voegt zich niet in het bestaande, maar staat voor verandering. Change! You can believe in. Juist verandering is voor de meeste mensen griezelig en dus niet wenselijk. Maar Jezus houdt voet bij stuk. Zonder verandering, geen progressie, geen stap dichterbij God, of het goddelijke. En: zonder guts, geen glory.

Dit emancipatoire van Jezus heb ik altijd bewonderd. Tegen de klippen op je pad volgen en anders durven zijn. Dat in zichzelf moet iets van God zijn. Een onbenoembare kracht, die nodig is verder te durven gaan, ook al is dat soms moeilijk, en eenzaam en kan je op weerstand stuiten, omdat verandering (van regels, opvattingen, verhoudingen) nu eenmaal moeilijk is en zeker problematisch wordt gevonden.

In mijn eigen leven ben ik er vaker dan mij lief was mee geconfronteerd. Het geheel aan door God persoonlijk ingefluisterde wetten en regels van de kerk en haar gelovigen stonden, merkte ik, mijn persoonlijke ontwikkeling in de weg. Ik ervoer geen vooruitgang meer. Ik ben lang boos geweest op de God van mijn jeugd. Hij -want het was beslist een Hij- was de veroorzaker van alles wat niet goed was gegaan, door al die belachelijke regels die hij had bedacht en die onmenselijk waren om na te komen. Zeker voor een vrouw als ik. Die God was een misdadige God. Pas veel later realiseerde ik dat ik zelf nog steeds weinig ontwikkeld over God dacht. In Sinterklaas geloofde ik niet meer, maar op die lieve God van mijn jeugd was ik inmiddels boos geworden. Gelukkig ben ik niet meer boos. Wel maak ik me nog steeds en onophoudelijk druk om mensen die zo precies denken namens God, of de rotsvastheid van een overtuiging, denken te spreken, die denken het goddelijke zo goed in praktijk te brengen en denken daarmee vrouwen slecht en minder te mogen behandelen, oorlogen kunnen beginnen, mogen discrimineren, doden, misbruiken.

De preek van de leek

Terwijl in al die ijver om al die geboden zo strak mogelijk na te leven het belangrijkste over het hoofd wordt gezien: heb je naaste lief, als jezelf. Je zou ook kunnen zeggen: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe het ook een ander niet. Zo simpel dat het haast op een verstilde tegeltjeswijsheid lijkt, maar eigenlijk zo gruwelijk moeilijk. Onze EGO staat zo vaak in de weg staat. Ik denk dat het reduceren van DAT EGO, dat gekwetst kan zijn, dat gevoelig is, dat geen pijn wil worden gedaan, die de hand niet wil reiken als het is geraakt, dat moeite heeft als zaken veranderen, dat DAT de spirituele reis naar het goddelijk is. Ik heb tegenwoordig eigenlijk best vaak het gevoel dat wij - zeker in Nederland- steeds verder afraken van wat ik dan in dit verband maar noem deze goddelijke ontwikkeling. De morele verontwaardiging over je kan het zo gek niet bedenken, is groter dan ooit, de hufteigheid navenant, 16 miljoen ego's met 16 miljoen meninkjes buitelen over elkaar heen. De ene dag roept het Hosanna, kort daarop: Kruisigt hem! Ja, inderdaad zo betrouwbaar is de stem van het volk.

Dat is de troost van de verhalen in de Bijbel; ze zijn nog steeds hyperactueel. Eigenlijk omdat ze handelen over de hang naar en het belang van rechtvaardigheid, naastenliefde, barmhartigheid, vergevingsgezindheid, over de verlossing uit lijden, onze sterfelijkheid, en bovenal: de liefde. Heb je naaste lief, als jezelf.

Het zou mooi zijn als iedereen iets meer zou handelen in de geest van deze gedachte, en iets minder vanuit de vermeende wil van God, of een principe, of een areligieuze of politieke overtuiging. Het goddelijke, dat doen en zijn we uiteindelijk zelf.

Ik zou zeggen: Dag Sinterklaasje!

